

Tryk legenden

Paul Schraders film om den japanske forfatter Mishima

af Ib Monty

Det er Mishimas egen myte om sig selv, som Paul Schrader tager for pålydende i sin dybt fascinerende film. Denne myte fik sin grandiose afslutning den 25. november 1970, da den 45-årige forfatter i spidsen for sin private garde indtog en generals kontor i Tokyo. Efter en flammende tale til generalens soldater, som opfordredes til oprør, begik Mishima harakiri for øjnene af den chokerede general. Skildringen af denne sidste dag i den verdensberømte forfatters liv er den drama-dokumentariske ramme i *Mishima*, som ikke er nogen traditionel biografisk film.

Virkelighedens Yukio Mishima (pseudonym for Hiraoka Kimitake) var en bemærkelsesværdig, sammensat, problematisk og kontroversiel personlighed, eller rettere to personligheder, som kunne være vanskelige at holde ude fra hinanden. Som forfatter var han rasende flittig med en produktion på over 100 bind romaner, skuespil og essays, og i den egenskab høstede han den højeste anerkendelse. Ikke blot i Japan var hans ry stort. Mishima blev også i den vestlige verden efterkrigstidens mest kendte og læste japanske forfatter, og selv til dansk oversattes fem bøger af ham, bl.a. *Sømanden, der pådrog sig havets vrede*, som Lewis John Carlino i 1976 lavede en jammerlig engelsk film ud af.

Mishimas romaner handlede ofte om unge japanere, som ikke kunne finde sig til rette i efterkrigstiden. Han holdt dommedag over sin samtids blødsødenhed og eftergivenhed og fremhævede i stigende grad traditionelle japanske samurai-idealere. Han var stærkt optaget af det psykopatiske, hvilket førte

ham ud i en dekadent nihilisme. Han beundredes ofte mest for sin teknik og sine stilistiske evner, og i sin glimrende »Who's Who in Twentieth Century Literature« karakteriserer Martin Seymour-Smith ham således: »He was, for all his gifts and his occasionally expressed sense of beauty, no more than a nasty little boy.« Mishima var kraftigt inspireret af den europæiske litteratur fra det 19. og det 20. århundrede og havde en ambition om at slå bro mellem japansk og vestlig kultur, samtidig med at han var ultra-nationalist og ville genindsætte kejseren i rollen som Gud. Vestens anerkendelse af ham smigrede ham da også. Men hans ry som forfatter er allerede falmet, og i Japan er interessen for ham ikke stor.

Dette hænger naturligvis også sammen med, at japanerne meget nødig vil have, at Mishima skal opfattes som særlig repræsentativ for Japan. De opfatter ham tværtimod som en meget atypisk japansk kunstner, som ville projicere sin egen egocentricitet og drømme om en renaissance for gamle japanske dyder op til noget alment japansk. Og dette hænger igen naturligvis først og fremmest sammen med opfattelsen af ham som offentlig personlighed. Og da det er den myte, som Mishima byggede op om sig selv, som har interesseret Schrader, er denne myte da heller ikke uvæsentlig som baggrund for filmen.

Som offentlig person var Mishima i sin samtid en publicity-sørgende mytoman og poseur og en teatralisk ekshibitionist. Der er således utallige billeder af ham, hvor han figurerer i de mest krukkeede arrangementer, ofte i døds-scener. Han placerede sig selv som en aristokrat i en vulgær tid, men han blev mere og mere betragtet som en ulidelig snob

og narcissist og med sin dyrkelse af en antikveret nationalisme som en ankronisme. Det blev sværere og sværere for ham at blive taget alvorligt, og selvmordet var derfor for ham – som i øvrigt for mange japanske forfattere – en naturlig afslutning. Men også sit selvmord iscenesatte han for at forbyde sine landsmænd. For den samurai, han følte sig som, var det traditionelle seppuku den logiske udgang på hans liv, og Marguerite Yourcenar har da også i sin beundrende Mishima-biografi kaldt det hans »chef d'oeuvre«. Og det er dette mesterværk, Schrader tager udgangspunkt fra i sin film. At andre har ment, at det var sex, som drev Mishima i den død, som han delte med sin elsker, ser Schrader bort fra. Og det skyldes ikke blot, at Mishimas enke forbød Schrader at komme ind på Mishimas homoseksualitet. Sådanne antydninger passer ikke ind i det hero-portræt af Mishima, som filmen tegner.

At Mishima ret beset ikke repræsenterede andre end sig selv har ikke anfægtet den calvinistisk opdragne Schrader, der opfatter og skildrer Mishima som indbegrebet af Kunstneren, i en sækulariseret og af-idealiseret tid. *Mishima* er da en myte om Kunstneren, og Schrader har brugt sin titelperson som eksponent for temaet om kunstens indflydelse eller rettere mangel på indflydelse. Dybt frustreret over ikke at kunne ændre verden med pennen, greb Mishima til sværdet. Således opfatter Schrader Mishima, og ser bort fra, at han kunne have haft andre beærg-grunde til sin handling.

Som indskud i beretningen om Mishimas sidste dag gives der i sort/hvide tilbageblik glimt fra Mishimas barndom og ungdom. Og Schrader har endvidere illustreret Mishimas liv og personlighed i dramatiserede og stilerede afsnit fra tre af Mishimas romaner, som i fikionaliseret form oplyser om forfatterens udvikling og hans erfaringer. Derimod ses Mishima i meget ringe grad i forhold til sin samtid, og det vil være forkert at betragte Schraders film som et værk om den bestemte forfatter ved navn Yukio Mishima. Schrader har så at sige »trykt legenden« for at rejse et monument over kunstneren som en mytisk og tragisk personlighed i en prosaisk tid. Kunstneren, der i vor tid har mistet enhver mulighed for at påvirke og ændre sin omverden, og som derfor må gøre sin egen død til en handling.

Mishimas tema er udtrykt i dens komposition. Filmen falder i fire kapitler: 1. Skønhed, 2. Kunst, 3. Handling, 4. Harmoni mellem pen og sværd. I en kort anmeldelse kan man ikke yde Schraders komplekse film retfærdighed. Men man kan udtrykke sin beundring for den »japanskhed«, det er lykkedes at give den visuelle udformning. Og støttet af Philip Glass' suggestive og markante musik har *Mishima* fået en intensitet, som gør, at man følger den med skærpet opmærksomhed.

Ib Monty (f. 1930), direktør for Det danske Filmmuseum, filmanmelder ved Jyllands-Posten siden 1958, medredaktør af *Koşmorama* 1960-69.